

BIBLIOTHECA: ALIA UNIVERSA

Mariusz Jochemczyk

Wobec tradycji

Śląskie szkice oikologiczne

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2015

Wobec tradycji
Śląskie szkice oikologiczne

BIBLIOTHECA: ALIA UNIVERSA

TOM XIX

Mariusz Jochemczyk

Wobec tradycji
Śląskie szkice oikologiczne

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2015

Redaktor serii: Bibliotheca: Alia Universa
Marek Pytasz

Recenzent
Inga Iwasiów

Nota bibliograficzna

Cztery pomieszczone w książce teksty przeszły już wcześniej próbę druku, w niektórych fragmentach poddane zostały nieznacznym modyfikacjom i uzupełnieniom. Oto zestaw premierowych wykonań:

Dom z piasku i mgły. „Anthropos?” 2011, nr 16–17, s. 95–104.

Super flumina Silesiae Superioris. W: *Urzeczenie. Locus literatury i wyobraźni*.

Red. M. Jochemczyk i M. Piotrowiak. Katowice 2013, s. 177–189.

Ida na smyntorz... „FA-art” 2015, nr 1–2, s. 86–95.

Widok z Hugobergu — tekst niepublikowany.

Trójkąt trzech cesarzy — tekst opublikowany pierwotnie pod innym tytułem: *Mysłowicki genius loci (dwie interpretacje „graniczne”)*. W: *Zamieranie. Interpretacje*. Red. D. Pawelec i G. Olszański. Katowice 2007, s. 206–218.

Indeks osobowy

A

Abrams Meyer Howard 84, 85, 127
Adorno Theodor W. 12, 121, 127
Alichnowicz Karol 122, 127
Augé Marc 32

B

Bachtin Michaił 117
Baildon John 79
Ballestrem Karol Franciszek von 77
Barcińska Izabela 108
Barciński Antoni 108
Barrès Maurice 119
Bataille Georges 61, 127
Batory Stefan 27
Bąk Stanisław 32
Bécu Salomea (*primo voto* Słowacka) 88
Benjamin Walter 91, 127
Bereska Henryk 66, 127
Berezowski Stanisław 74, 75
Bessarion Abba 121
Bielas Leon 60
Bienek Horst 37–39, 45–47, 50–54,
61, 65, 66, 122, 127
Bierut Bolesław 60
Bonczyk Norbert 71
Borek Henryk 32
Borkowska Małgorzata 121
Brakoniecki Kazimierz 119

Brückner Aleksander 19, 127
Buczek Karol 118, 127
Buczyńska-Garewicz Hanna 15, 127
Buszman Barbara M. 73, 74, 127

C

Cabała Stanisław 73, 128
Camon Ferdinando 114, 128
Chopin Fryderyk 101, 106–108, 110
Cichy Wojciech 107
Crocioni Giovanni 119
Cybulski Zbigniew 63
Cyryl i Metody (święci, misjonarze) 72
Cząstka-Szymon Bożena 32
Czechowicz Józef 113

D

Dąbrowski Jacek 120, 130
Debray Régis 63, 128
Demandt Alexander 89, 128
Dobosz Tadeusz 108
Domański Grzegorz 70, 128
Dorval Maria 110
Doś Marcin 43
Drozdowska Izabela 32, 131
Drzazgowska Ewa 91, 127
Dubus Andre 21, 36, 128
Dumas Aleksander (syn) 101–103,
105–107, 109

Dutka Elżbieta 11
Dworak Jan Stefan 76–79, 82, 128
Dziuban Zuzanna 20

F

Fac Bolesław 52, 127
Fedewicz Maria Bożenna 85, 127
Fiedorczyk Julia 64
Filip Ota 42, 128
Floriński Paweł (Pawieł Aleksandro-
wicz Floriński) 117
Foucault Michel 7, 8, 128
Fryderyk Wilhelm III (król pruski)
71, 81

G

Gadamer Hans-Georg 8, 112, 128
Gauß Karl Markus 39, 128
German Franciszek 107, 108, 128
Godula Karol 76–85, 87–89, 119
Gowarzewski Andrzej 26, 128
Górecki Jan 71, 128
Greiner Piotr 77, 78, 128
Grochowski Maciej 32, 128
Grygierczyk Stanisław 73
Gryzik Joanna 80, 88

H

Hanich Andrzej 71, 128
Hartley Leslie Poles 117
Hauptmann Gerhart 69
Heidegger Martin 8, 15, 20, 128
Henckel von Donnersmarck Hugon
72
Herodot z Halikarnasu 111
Hudzik Jan P. 11, 128
Hugon Bonnevaux (błogosławiony)
113
Hugon z Avalon (święty) 114
Hugon z Cluny (święty) 113
Hugon z Grenoble (święty) 113

I

Ichii Saburo 7, 129
Iwasiów Inga 15, 129

J

Jabłoński Mirosław P. 21, 128
Janeczek Zdzisław 77, 128
Janosch (właśc. Horst Eckert) 60, 129
Janssen Horst 121
Jastrzębski Krzysztof 21, 22, 129
Jedlicki Jerzy 84, 129
Jędrzejewiczowa Ludwika (*de domo*
Chopin) 102, 106–109
Jochemczyk Mariusz 112–115, 116,
117, 119–123, 125

K

Kabatc Eugeniusz 114
Kaczmarzyk Izabela 83, 129
Kadłubek Zbigniew 12, 18, 20, 25, 26,
59, 62, 121, 123, 129, 131
Kafka Franz 14, 129
Kalergis Maria 102
Kaletowa Stanisława 72, 129
Kamiński Ludwik 86
Kania Ireneusz 61, 127
Karst Roman 14, 129
Kolbuszewski Jacek 70, 131
Kołodziej Jan 31, 129
Kołtuniak Jerzy 42, 129
Konofał Katarzyna 43, 129
Kortko Dariusz 35, 129
Kościuszko Tadeusz 92
Kraśniński Zygmunt 102
Kraszewski Józef Ignacy 102
Krawczyk Aleksander 42, 129
Kristeva Julia 117
Krzemień-Ojak Krystyna 12, 127
Krzyżanowska Zofia 87, 131
Krzyżanowski Aleksander (ps. Wilk)
23
Krzyżanowski Julian 29, 87, 130, 131

Kubac Ruta 33, 34, 129
Kunce Aleksandra 12, 18, 116, 130
Kunicki Wojciech 7, 57, 69, 76, 130,
131, 132
Kurczewska Joanna 7, 129
Kurek Jacek 28, 43, 129
Kutz Kazimierz 66, 122, 129

L

Lachmann Piotr 102, 129
Lam Andrzej 43, 48, 130, 131
Lelewel Joachim 9, 129
Lenz Siegfried 121, 129
Lessing Gotthold Ephraim 88
Lewandowski Jan F. 42, 44, 130
Lisiecka Sława 39
Ludwig Jerzy 32

Ł

Łukasiewicz Małgorzata 9, 83, 91,
128, 130

M

Mańka Antoni 31, 130
Mańka Jerzy 79, 128
Margański Janusz 13, 131
Maurois André 103, 105
Miarka Karol 72, 130
Michalski Krzysztof 9, 128
Mickiewicz Adam 29, 130
Miełcki Edmund 86
Mikulski Stanisław 86, 88, 130
Mikurda Kuba 64
Miłosz Czesław 37, 130
Mizera Janusz 8, 128
Morawińska Agnieszka 7, 131
Morcinek Gustaw 80, 81, 130
Musiał Łukasz 32, 131
Musioł Ludwik 26, 31, 130

N

Nawarecki Aleksander 43, 68, 72, 102,
130
Nawrocka Ewa 88, 130
Nesselrode Dymitr 105
Nesselrode Friedrich Karl von 102
Nesselrode Lidia 102, 103, 105
Niedenthal Karolina 121, 130
Niekrawietz Hans (właśc. Niekrawietz
Johann) 43, 45, 46, 48, 49, 51, 52,
130, 131
Nietzsche Friedrich 53, 54, 130
Novalis (właśc. Georg Philip Friedrich
Freiherr von Hardenberg) 7, 76,
82, 130
Nowak Zygryd 79

O

Ochab Maryna 63, 128
Ogrodziński Wincenty 71, 127
Olejniczak Józef 102
Olszański Grzegorz 125
Ossowski Stanisław 118

P

Pabis Henryk 23
Paskiewicz Iwan Fiodorowicz 109
Pawelec Dariusz 125
Paździor Bolesław 32
Petrykowski Piotr 118
Piotrowiak Miłosz 125
Pochmara Władysław 92
Podgórska Barbara 32
Podgórski Adam 32
Podlasek-Ziegler Maria 39, 66
Podsiadło Jacek 55–57, 122
Pollack Martin 121
Pollak Roman 42, 131
Pott Hans Georg 120, 130
Przybyłowska Maria 47, 54, 61, 122,
127

R

Radwan Mieczysław 42, 131
Reden Friedrich Wilhelm von 79, 128
Rejniak-Majewska Agnieszka 7
Remak Henry 83, 131
Rewers Ewa 121, 129
Ricoeur Paul 13, 131
Rosiek Stanisław 63
Rospond Stanisław 32, 42, 131
Rostropowicz Joanna 48, 51, 130, 131
Roździeński Walenty 42, 131

S

Sand George (właśc. Amantine Aurore Lucile Dupin) 101, 102, 106, 107, 109, 110
Sauerland Karol 12, 127
Sawrymowicz Eugeniusz 85, 129
Schenke Ernst 70, 131
Schlögel Karl 32, 131
Schubbarth Mateus 28, 30
Sebald Winfried Georg 91, 131
Sendobry Kazimierz 73, 128
Siwicka Dorota 88, 130
Skalska Maria 89, 128
Sławek Tadeusz 12, 16–18, 24, 25, 38, 45, 54, 116, 131
Słowacki Juliusz 84–89, 113, 131
Smereka Joanna 69, 132
Sobociński Waław 70, 131
Sówka Erwin 34, 35
Stachowski Jan 42, 128
Staff Leopold 54, 130
Stasiuk Andrzej 16, 17, 66, 131
Steinbeck John 116, 131
Sterne Laurence 87
Strykowski Konstanty 23
Sulik Alfred 95–99, 131
Sydow Bronisław Edward 106, 129
Synowiec Helena 32
Szacki Jerzy 7, 129

Szejnert Małgorzata 33, 35, 131
Szewczyk Wilhelm 38, 47, 61, 127
Szkłarski Alfred 63
Szołtysek Marek 32
Szumańska-Grossowa Hanna 103, 130
Szymani Ewa 7, 76, 130
Szymutko Stefan 55, 91, 131

Ś

Ślęzak Władysława 80, 131
Świerad Józef 73, 128

T

Thoreau Henry David 38, 54
Tieck Johann Ludwig 123
Tomaszewski Mieczysław 110, 131
Traba Robert 12, 13, 119, 131
Tuan Yi-Fu 7, 9, 131
Twardoch Szczepan 55, 114, 131

V

Vidler Anthony 20

W

Waloszek Joachim 26, 128
Waniek Henryk 10, 11, 55, 69, 91, 132
Wawryszuk Bartosz 88, 132
Weichmann Max 95–97
Westphal Bertrand 117
Węgierska Zofia (*primo voto* Mielećka) 86
Węgierski Feliks Szczęsny 86
White Kenneth 119, 121
Wieland Johann Wolfgang 28, 30
Wilczyński Kurus Piotr von 43, 132
Wojciechowski Jerzy 11
Wojciechowski Krzysztof 7, 132
Wolny Grzegorz B. 28, 132
Wróbel Rudolf 35
Wultz Wilhelm 33

Z

Zakrzewski Jan 116, 131

Zielińska Marta 88, 130

Zub-Zdanowicz Leonard (ps. Ząb) 23

Zweig Arnold 57, 132

Zybura Marek 120, 130

Ż

Żarska Natalia 57, 69, 131, 132

Żarski Krzysztof 57, 69, 131, 132

Mariusz Jochemczyk

Facing Tradition Sketches in Silesian Oikology

Summary

The title of this book (*Facing Tradition. Sketches in Silesian Oikology*) announces three main lines of thought, enabling and pointing out three possible readings. The word “tradition” calls for a reinterpretation of the Latin word *tradere*, which originally referred to the acts of sharing, returning rightful property and handing down a valuable deposit. Invoked by the corresponding adjective, “Silesia” becomes such a valuable deposit for the author of the book, a value in itself, and a demanding commitment. Looking for various means to express the mystery of “locality” and following the assumptions of “new regionalism”, he purposefully refuses to ignore the specific nature of the Upper Silesian fate. A reflection on the idea of regionalism from the most intimate and disinterested perspective of home (*oikos*) guards against the temptations of reductionism and biased cognitive usurpation.

This book has been planned as a collection of five sketches introduced by a lead-in, which presents the main goals of the project. Each part refers to another area of the experience called “Silesia”. The opening essay shows a certain “non-space” in the ghostly institution of a workers’ hotel: a point outside the oppressive, linear discipline of time, where human fates come together and part. The second sketch points to what frequently escapes unnoticed — the discreet presence of Silesian rivers hidden under the surface of the ground and concrete crust. The third — a trip to a local cemetery — seeks a possible link between the Latin word *mors* and the Silesian word *maras*. The sketch closing the volume takes the reader to the former border of three superpowers. “Three Emperors’ Corner” becomes a transitive space of exchange: of people, of objects, of texts...

Mariusz Jochemczyk

Angesichts der Tradition Schlesische oikologische Skizzen

Zusammenfassung

Der Titel von der Publikation (*Angesichts der Tradition. Schlesische oikologische Skizzen*) kündigt drei Hauptmotive an und schlägt zugleich deren eventuelle Lesart vor. Besagtes Wort „Tradition“ lässt die Bedeutung des lateinischen Wortes *tradere*, neu erwägen. Das Wort verschlüsselt zwar die folgenden Gesten: sich mit anderen zu teilen, zustehendes Eigentum zurückzugeben und das wertvolle Depot weiter zu übermitteln. Das im Titel erscheinende „Schlesien“ ist für den Autor des Buches gerade ein solches wertvolles „Depot“: ein eigenständiger Wert und eine schwierige Pflicht. In der Suche nach anderen Mitteln, das Geheimnis der „Regionalität“ auszudrücken will er mit den Grundsätzen des „neuen Regionalismus“ im Einklang stehend die Spezifität des oberschlesischen Schicksals nicht vergessen. Um der Versuchung durch Reduktionismus und parteiische Erkenntnisusurpation zu widerstehen versucht der Autor, die regionale Idee aus intimster und uneigennütziger Sicht — aus Perspektive des Hauses (*oikos*) zu betrachten.

Das Buch besteht aus fünf Skizzen und der sie vorangehenden Einleitung, die allgemeine Grundsätze des Vorhabens präsentiert. Jeder Teil verweist den Leser in einen anderen Bereich der Erfahrung, deren Name „Schlesien“ ist. Das Anfangsessay ermöglicht, in einer gespenstischen Institution des Arbeiterwohnheims einen spezifischen „Nicht-Ort“ zu entdecken: Punkt der sich kreuzenden menschlichen Schicksale außerhalb dem linearen System von zeitlichen Begrenzungen. Die zweite Skizze erlaubt, das meistens Unsichtbare — diskretes Vorhandensein von den unter der Erde und Betonschale versteckten schlesischen Flüssen zu bemerken. Der dritte Teil betrifft die Expedition zum einheimischen Friedhof; der Autor bemüht sich, die Frage zu beantworten, was für Gemeinsamkeiten das lateinische *mors* und das schlesische *maras* haben? Die letzte Skizze versetzt den Leser an die Grenze dreier Teilungsgebiete. Das „Dreikaisereck“ wird zum transitiven Austauschraum: von Menschen, Gegenständen, Texten...

Spis treści

Śląski óikos. Introdukcja w jedenastu fragmentach	7
Dom z piasku i mgły	21
<i>Super flumina Silesiae Superioris...</i>	37
<i>Ida na smyntorz...</i>	55
Widok z <i>Hugobergu</i>	69
Trójkąt trzech cesarzy	91
Dobroć miejsca, czyli posłowie (<i>Zbigniew Kadłubek</i>)	111
Nota bibliograficzna	125
Bibliografia	127
Indeks osobowy	133
Summary	139
Zusammenfassung	141

Na okładce zamieszczono reprodukcję obrazu Pawła Wróbla *Łowienie ryb*
(olej, płótno) ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Redaktor: Małgorzata Pogłódek
Projektant okładki: Aleksandra Gaździcka
Redaktor techniczny: Barbara Arenhövel
Korektor: Ligia Dziadas
Łamanie: Edward Wilk

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-761-6
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-762-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 9,0. Ark. wyd. 8,0.
Papier Sora Matt Plus 90 g, vol. 1.2
Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Mariusz Jochemczyk

Wobec tradycji. Śląskie szkice oikologiczne

Więcej o książce

CENA 20 ZŁ | ISSN 0208-6336
(+ VAT) | ISBN 978-83-8012-762-3